

Несин Ю. М.

ЛІНГВОМЕТОДИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛОМОВНИХ ВІЙСЬКОВИХ БРИФІНГІВ

Робота присвячена використанню військових брифінгів у методиці викладання іноземних мов. У статті виконаний комплексний аналіз лінгвометодичних характеристик 100 автентичних військових брифінгів. Зокрема було здійснено відбір та групування за тематичними групами найчастотніших військових термінів брифінгів.

Ключові слова: методика викладання іноземних мов, лінгвістичний аналіз, військовий брифінг, військовий дискурс.

Работа посвящена использованию военных брифингов в методике преподавания иностранных языков. В статье проведен комплексный анализ лингвометодических характеристик 100 аутентичных военных брифингов. В частности был осуществлен отбор и группирование за тематическими группами наиболее частотных военных терминов брифингов.

Ключевые слова: методика преподавания иностранных языков, лингвистический анализ, военный брифинг, военный дискурс.

The work is dedicated to the usage of military briefings while teaching English as a foreign language. Complex linguistic analysis out of 100 authentic military briefings especially selection and grouping according to the topics for the most often used military terms were carried out.

Key words: teaching English as a foreign language, linguistic analysis, military briefing, military discourse.

У професійній діяльності військовослужбовці часто відвідують військові брифінги (ВБ) або самі готують їх. Проте, незважаючи на це, лінгвометодичні характеристики ВБ не були досліджені.

Причинами лінгвометодичного звернення до ВБ є їх автентичність, поширеність та доступність, лінгвокраїнознавчий потенціал, використання військової термінології, інформаційна насиченість.

Термін "брифінг" як вид публічного професійно спрямованого усного мовлення в теперішній час має місце все частіше [22; 15; 14]. Появі англіцизма "брифінг" сприяли такі причини:

- необхідність у розмежуванні змістовно близьких, але все ж таки різних понять;
- відсутність однослівного синоніма, що точно відображає певне поняття;
- наявність в українській мові великої кількості іншомовних слів із компонентом – инг (інг) [3, с. 114]. Наприклад, рейтинг, моніторинг, демпінг, апгрейдинг та інші.

Англіцизм "брифінг" уперше зафіксований у "Словнику іншомовних слів" 1985 року як екзотизм, що позначає явище, властиве західним країнам, і витлумачує його значення так: "коротка нарада представників преси, на якій викладається позиція уряду з певного питання або позиція, узгоджена сторонами, що беруть участь у міжнародних переговорах, конференціях тощо". З 90-х років це іншомовне слово вживається у різних контекстах вітчизняних реалій.

- В англійській мові слово "брифінг" уперше з'явилося в 1910 році [22] та зазвичай має два значення:
- інструктивна або інформативна нарада (часто для журналістів);
 - інструктаж, вказівка [2].

В українській мові слово "брифінг" запозичується лише у першому значенні "інформаційна бесіда для журналістів" [7, с. 201]. Згідно з В. В. Білоусовою, на лексико-семантичному рівні, як правило, запозичується лише один лексико-семантичний варіант, який функціонує переважно у якій-небудь професійній сфері, тобто в мові-реципієнті він також перебуває на периферії лексико-семантичної системи [5, с. 152]. До таких слів вона відносить і укр. брифінг у значенні "коротка нарада для представників засобів масової інформації", яке походить від англ. "briefing" – букв. "інструктаж" [17, с. 186; 18, с. 55]. Отже, запозичується лише один лексико-семантичний варіант – "інформація або інструкції, які отримуються при необхідності виконати щось" [21, с. 156].

Словник іншомовних соціокультурних термінів тлумачить термін "брифінг" як зустріч офіційних осіб з представниками засобів масової інформації, на якій лаконічно висловлюється офіційна позиція з певного питання або ж інформація про хід переговорів, конференцій, засідань тощо [9].

Найближчими синонімами слова "брифінг" є інструктаж та прес-конференція, але вони не є тотожними, оскільки слово "брифінг" має свою диференційну ознаку, адже це коротка та важлива інформація. Також І. М. Плотницька зазначає, що на відміну від прес-конференції, де обговорюють певну тему, ставлять питання, з'ясовують її обставини, під час брифінгу можуть бути поставлені тільки конкретні запитання, які дають змогу уточнити певні деталі поданої інформації [15, с. 20].

Необхідно також зауважити, що в спеціальній іноземній літературі використовується і термін “військовий брифінг” (“military briefing”), який у загальному розумінні тлумачать як різновид публічних виступів, характерний для спілкування фахівців військової галузі. У нашому дослідженні ми користуємося терміном “військові брифінги” та маємо на увазі тексти, що належать до мови фахового спілкування військових і містять загальноприйняті військові терміни.

Спілкування військовослужбовців за допомогою ВБ відбувається в режимі реального часу. Це сприяє активному використанню офіційної лексики, створює певні правила взаємостосунків між комунікантами.

ВБ – це засоби вираження та передачі знань про військові факти з метою здійснення “конкретного когнітивного, емоційного чи інтелектуального прагматичного впливу на адресата” [12, с. 10-12, 87]. Вони функціонують перш за все на рівнях публічної комунікації. Джерелом ВБ є матеріали періодики та інтернетсайти головних військових організацій світу.

ВБ мають чітке логіко-композиційне оформлення і спрямовані на ефективне інформування аудиторії.

Отже, ВБ – це комунікативна взаємодія у професійному середовищі військовослужбовців, що охоплює ситуації офіційного спілкування. Вони реалізуються з метою упорядкування дій щодо вирішення бойових, навчально-бойових та службових завдань.

ВБ тісно пов’язані з історичними подіями в житті військових. Тому тематика ВБ зумовлена реальними військовими подіями, наприклад, Перша світова війна, Друга світова війна, війна в Кореї, війна у В’єтнамі, конфлікт між Великою Британією та Аргентиною з приводу статусу Фолклендських островів, перебування американських чи британських військових у Іраку та Афганістані, миротворча місія об’єднаних Збройних сил НАТО у Європі та на Близькому сході, громадянська війна у Лівії тощо. У цьому дослідженні ми використовуємо сучасні автентичні ВБ, тому їх тематика переважно зумовлена військовими подіями 2011 року.

Для визначення лінгвометодичних характерних ознак ВБ ми використовуємо базові критерії військового дискурсу, запропоновані А. Д. Беловою. За характером комунікації ВБ належать до підготовленого, офіційного мовлення. Аналіз лінгвістичних досліджень [20; 11; 4, 8] дав змогу визначити ВБ як жанр військового дискурсу.

Звернемося до поняття “військовий дискурс” більш детально. “Військовий дискурс розглядається як перетворена когнітивно-лінгвістична форма відбиття тих суспільних взаємин, у системі яких він функціонує, має дві характерні ознаки – історичність та соціальність” [8, с. 70]. Центральним концептом військового дискурсу або його ядром є АРМІЯ – родовий термін, що охоплює наземні, морські та повітряні сили і має в англійській мові відповідник – “the military” [8, с. 48]. Цей концепт є центральним і у ВБ, що дає змогу дійти висновку про системну організацію сучасної лексики ВБ.

Складність центрального концепту військового дискурсу спричиняє необхідність систематизації лексичних одиниць ВБ, що належать до військової сфери, та виділення найбільш частотних тематичних груп. Для цього ми відібрали всі військові терміни, які трапляються у текстах ВБ більше 5 разів та згрупували їх за тематичними групами, поданими нижче. Кожен термін відповідної групи має число, що відповідає частоті його вживання у 100 проаналізованих ВБ. Зокрема було виділено такі тематичні групи найчастотніших військових термінів:

1. Суб’єкти війни. До цієї групи ми зараховуємо лексико-семантичну групу “Кадровий склад”, а також, згідно з В. М. Абакумовим, людей, окремі групи людей, об’єднані спільними інтересами або іншими ознаками (національністю, мовою, професією, територіальним розташуванням тощо), держави, групи держав, міжнародні організації [1, с. 6]. Отже, до цієї групи увійшли такі лексичні одиниці: NATO (трапляється 788 разів), secretary (573), general (507), department (178), personnel (86), groups (85), Taliban (85), units (85), Qadhafi (409), command (251), civilian (517), ambassador (204), Nations (181), council (180), allies (144), partner (191), commander (204) тощо.

2. Військові події та спосіб ведення військових дій та операцій: mission (425), briefing (143), report (281), programs (84), attacks (268), training (267), operation (464), defense (255), course (183), intelligence (176) та ін.

3. Властивості та якості війни, її об’єктів, засобів, процесів: nuclear (222), capabilities (202), national (185), combat (106), operational (99), foreign (98), major (96), united (388), official (16), specific (95), local (63) та ін.

4. Засоби ведення війни (лексико-семантична група “Бойова техніка”, “Зброя”, “Особисте спорядження”): weapons (216), aircraft (120), missile (109), resources (87), equipment (87), assets (84), arms (85), vehicles (63) тощо.

5. Об’єкти війни, до якої входить лексико-семантична група “Роди та види військ”: force (1045), army (302), corps (66), services (57), navy (47), marine (47), infantry (30), troop (206), aviation (21), artillery (18), reserve (15), brigades (14), company (13), battalion (12), regiment (11), section (10).

6. Просторові поняття, пов’язані з війною area (200), border (130), base (53), zone (37), positions (37), field (33), land (30) та ін.

7. Географічні та топографічні назви, пов'язані з війною: Afghanistan (392), Libya (310), Iraq (262), Afghan (207), Pakistan (184), Russia (93), Syria (77), Iran (46), Korea (23), Somalia (17) та ін.

Варто зазначити, що велика кількість відібраних термінів може об'єднувати у своїй смислової структурі загальний компонент значення, тобто виступати родовим поняттям. Наприклад, родові поняття war "війна" об'єднує велику групу видових понять у проаналізованих 100 брифінгах, такі як "biological warfare" – "війна з застосуванням біологічної/біобактеріологічної зброї", "civil war" – "громадянська війна", "global war" – "світова війна", "anti-air warfare" – "протиповітряні бойові дії", "undersea warfare" – "підводна війна", "naval warfare" – "війна на морі". Це свідчить про те, що визначені вище тематичні групи є тісно пов'язані між собою та їхня лексика слугує для створення різноманітних військових термінів.

Таким чином, ми дослідили, як концепт "the military" об'єктивується мовою у ВБ, створюючи специфічну картину сприйняття. Цікавим є той факт, що саме слово "Military" було вжито 748 разів у ста проаналізованих брифінгах, проте сам концепт трапляється частіше, адже охоплює велику кількість військових термінів. Як показало наше дослідження, базовий концепт ВБ об'єктивується переважно 7 визначеними вище тематичними групами. Звичайно, цей перелік тематичних груп не є вичерпним, проте може слугувати орієнтиром для подальших досліджень військових текстів.

Більшість лексичних одиниць брифінгів входить до спілкування військовослужбовців з професійної тематики і лише незначна частина належить до периферійної зони військового дискурсу. Як відомо, професійна лексика включає в себе професійні слова, а також загальнонавчальну та офіційно-ділову лексику, яка використовується у певній сфері діяльності. У нашому дослідженні ми підраховали відсоток професійної лексики ВБ серед слів, які трапляються у проаналізованих 100 ВБ більше 5 разів. У результаті було виявлено, що 13% найбільш частотних лексичних одиниць ВБ становить саме військова професійна лексика.

Перейдемо до розгляду стилістики ВБ. Тексти ВБ належать до текстів військово-інформаційного змісту, адже їх головна мета – повідомлення нового у військовій сфері. За словами А. Б. Бушева, виступ ВБ має характерні властивості ділового розмовного мовлення [6, с. 143]. До головних стилістичних рис ВБ ми можемо зарахувати логічність, ясність, чіткість, офіційність, термінологічність.

Так, наприклад, прийом активізації реалізує стильову рису ясності ВБ. Досягається цей прийом за допомогою привернення уваги читача до нової інформації засобами мови чи інтонацією: "Our goal is...", "Our mission is...", "Their aim is not to...", "Now onto your duties...", "Now for the details". Стильова риса офіційності ВБ реалізується за допомогою прийому беземоційності. У ВБ зазвичай не використовуються емоційні вирази, метафори та інші стилістичні фігури, тому вся експресивність ВБ може досягатися шляхом вживання еліпсисів та дієслівних форм, які ставлять на перший план предмет висловлювання – рему.

Цікавим техніко-стилістичним прийомом ВБ була визначена термінологічність. Зазвичай терміни ВБ не пояснюються, адже передбачається, що аудиторія, для якої призначений брифінг, добре їх знає. Аналіз лексичного рівня показує, що у ВБ припустимо використовувати тільки таку лексику, яка робить твердження переконливими, ясними й чіткими. Бажано уникати абстрактних слів і використовувати лексичні одиниці з конкретним значенням.

Для опису лінгвостилістичних особливостей ВБ ми проаналізували також їх морфологічний рівень. Найбільш чисельними на морфологічному рівні були визначені такі граматичні категорії: активний стан англійського дієслова та часові форми групи Simple. Зокрема варто відзначити кількісну перевагу випадків вживання Present Simple у проаналізованих ВБ порівняно з іншими часовими формами. Це пояснюється насамперед вживанням дієслів, які виражають стан, думку, описують властивості предметів та явищ, описом майбутнього часу, яке відбувається за розкладом або в підрядних реченнях з "who", "when", а також використанням Present Simple в наказах, інструкціях. Другою найбільш частотною часовою формою ВБ було виявлено Past Simple. Зокрема було зафіксовано 4 397 випадків вживання Past Simple у 100 проаналізованих брифінгах. У таблиці нижче подані результати кількісного аналізу вживання інших часових форм:

Часові форми групи Continuous	1415 (з них 94 Past Continuous)
Часові форми групи Perfect	2578 (195 – Past Perfect)
Часові форми групи Future	2012

На синтаксичному рівні варто відзначити рідке вживання окличних речень у ВБ, адже вони характеризуються спонтанністю й природністю, а брифінг, як правило, є підготовленим мовленням. Частіше у ВБ застосовуються спонукальні речення, які містять волю мовця, виражаючи наказ, прохання або благання. Цей тип речення використовується у ВБ для того, щоб запросити аудиторію до спільної дії. Наприклад, з різних ВБ, що аналізувалися: Let's look first at the Combat Arms; So let's not jump to

conclusions, but let's observe that ...; Let's take a look at the current situation on the ground in Libya; Let's not lose sight of the fact; Let's go on now to a number of air command entities. Всього зафіксовано 46 випадків вживання спонукальних речень у ста проаналізованих ВБ.

З метою аналізу лінгвометодичних характеристик ВБ були також розглянуті структурні особливості ВБ. На основі аналізу ста ВБ ми дійшли висновку, що, як правило, ВБ має трикомпонентну структуру: вступ або початок (introduction); основна частина (main body); завершальна частина (conclusion). Так, вступ, як правило, містить привітання (Good morning, gentlemen; Ladies and Gentlemen, good afternoon to you all; Welcome to this meeting of NATO Defence Ministers), презентацію брифінгу (Today I would like to brief you on; I have been invited to give you a briefing on; Today I'm going to tell you about; Here are the details of), самопрезентацію (For those of you that I haven't had a chance to introduce myself yet to, I'm ...; I'm General Jack Singlaub. I was the former commander of ...; My name is...), презентацію іншої особи (special welcome today to Colonel Roland Lavoie, who's ...; we've got our guest Brigadier General Patrick Wouters ...; I'd like to introduce Colonel Skip Sadler who), привертання та утримання уваги (today's meeting is also important; It is an honour to be here; This annual conference has become the point of reference for discussion on...), повідомлення про час, що займе брифінг (I plan to be brief; let me briefly bring you up to date with ...; I'll only take minutes of your time...), формулювання мети брифінгу (I've called you together today to inform you about ...; I have asked you here to give you the full details of...), план презентації (I will say a few things on Libya and then ...; Before I hand over to him, let me give you this week's overview; We're going to do a two-part briefing today; First, I will brief you on ...), подяку (First of all, thank you for inviting me today; And would like to thank ...; thank you very much for coming; Thank you, everyone, for joining us), привітання (first of all I congratulate you all on ...), вибачення (I want to first apologize for the delay in the events) застереження (I must tell you that anything you learn from now on is absolutely top secret and you are advised not to tell anyone what you learn; First of all, I have to say that we are aware that...) тощо.

В основній частині брифінгу презентатор переходить до викладу головної теми чи висвітлення головної проблеми ВБ (I'd like to start by..., Let's begin by...; And we will begin by...; Now for the details...; Now onto your duties); 2) пояснює висунуті завдання та констатує прийняті рішення (Our goal throughout this conflict has been to...; Our mission is to prevent ...; the NATO mission is ...); 3) наводить приклади (An example of this is ...; A good example of this is...; The program is also an example of...); 4) розкриває причинно-наслідкові відносини (This was the result of...; And that's why it's so important to...); 5) коментує наочні засоби (Next chart, please; Slide one, please; By the way, these pictures will ...; The first picture shows you...; I'd like you to look at this chart/graph).

Заклучна частина реалізує такі мовні інтенції комуніканта: завершення брифінгу (That brings me to the end of my presentation); короткий виклад розкритої у презентації інформації (Just maybe to summarize briefly; Let's summarise briefly what we've looked at...); підведення підсумків (In conclusion... Finally); привітання з успішно виконаним завданням (This was a very successful operation and I congratulate all concerned); вираження надії на успішне виконання завдання (hope everything will go to plan); пропозицію ставити питання (Now I'll try to answer any questions you may have; I will be happy to take questions; Are there any questions?); висловлення подяки слухачам (I'd like to close with a special word of thanks; Thank you for your attention; Thank you all).

Учасниками ВБ є презентатор (термін запозичений у О. Ю. Попової [16, с. 8]) та аудиторія, яка може включати представників мас-медіа, військовослужбовців, високопосадовців, інших гостей. Умовно всі ВБ можна поділити на ті, що містять частину з запитаннями та відповідями, та ті, що не містять запитань від аудиторії.

Таким чином, ми виконали лінгвометодичний аналіз 100 ВБ з метою їх подальшого використання в методиці викладання іноземних мов. Зокрема було відібрано найбільш частотні військові терміни ВБ та згруповано їх за тематичними групами.

Література:

1. Абакумов В. М. Суб'єкти інформаційних війн: поняття та види. Харківський національний університет внутрішніх справ. Форум Права. Електронне наукове фахове видання. – 2009. – № 2. – С. 6-12.
2. Англо-український словник / За ред. Ю. О. Жлуктенка. – 5-е вид. – К. : Освіта, 1998. – 432 с.
3. Архипенко Л. М. До питання адаптації лексичних запозичень у мові української преси. Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского Серия “Филология”. – Том 19 (58). – № 5. – 2006. – С. 113-116.
4. Белова А. Д. Поняття “стиль”, “жанр”, “дискурс”, “текст” у сучасній лінгвістиці / А. Д. Белова // Іноземна філологія. – 2002. – № 32. – С. 11-14.
5. Білоусова В. В. Типи формально-семантичних модифікацій англомовних запозичень на -ing у різносистемних мовах. Актуальні проблеми іноземної філології. – 2010. – Випуск 5. – С. 152-161.
6. Бушев А. Б. Новые информационные технологии и проблемы лингводидактики военного перевода // Материалы региональной научно-практической конференции. – Челябинск: ЮУрГУ, 2003. – С. 133-144.

7. Великий тлумачний словник української мови / Автор, керівник проекту і гол. редактор В. Т. Бусел. – Київ, Ірпінь: ВТФ Перун, 2001. – 1440 с.
8. Вигівський В. Л. Структурно-семантичні, стилістичні та прагматичні особливості військових омофраз (на матеріалі англомовної військової фразеології) : Дис... канд. наук: 10.02.04 / Валерій Лук'янович Вигівський; Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2009.
9. Глушко В. П. Словник іншомовних соціокультурних термінів з курсу "Культурологія" для студентів усіх форм навчання. – Суми: Шосткинський інститут Сумського державного університету – 2004. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dl.sumdu.edu.ua/docs/doc/bookdate_local/no8011.pdf.
10. Економічна енциклопедія: У трьох томах / Редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – Т. 1. – К. : Видавничий центр "Академія", 2000. – 864 с.
11. Жуков И. В. Война в дискурсе современной прессы / И. В. Жуков // Русский язык. – 2001. – Сетевой адрес: <http://www.teneta.ru/rus/ii/iliazhukovwar.htm>.
12. Карпчук Н. Адресованість в офіційному та неофіційному англомовному дискурсі (комунікативно-прагматичний аналіз): Автореф дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / Н. П. Карпчук; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2005. – 20 с.
13. Мартинюк А. П. Конструювання гендеру в англомовному дискурсі / А. П. Мартинюк. – Х. : Константа, 2004. – 292 с. – Бібліогр. : с. 256-286.
14. Наказ Міністра оборони України № 229 від 09. 06. 1998 р. "Про затвердження Концепції навчання іноземних мов у військових навчальних закладах Міністерства оборони України" // Довідник наказів та директив Міністра оборони України станом на 1 січня 2000 року. – К. : Варта, – 2000. – С. 277.
15. Плотницька І. М. Ділова українська мова: Навчальний посібник. 3-тє видання. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 256 с.
16. Попова О. Ю. Модель обучения иноязычным презентационным навыкам и умениям студентов-менеджеров // Материалы Международного научно-методического симпозиума "Обучение иностранным языкам и культура: дискуссионные и нерешенные вопросы". – Пятигорск: ПГЛУ, 2006. – С. 320-326.
17. Російсько-український словник іншомовних слів / Т. П. Мартиняк (уклад.); А. П. Ярещенко (ред.). – Х. : Прапор, 1999. – 388 с.
18. Сліпушко О. М. Тлумачний словник чужомовних слів в укр. мові: Правопис. Граматика / О. М. Сліпушко. – К. : Криниця, 1999. – 507 с.
19. Словник іншомовних слів за ред. О. С. Мельничука. – 2-е видання, випр. і доп. К: "Українська радянська енциклопедія" (УРЕ), 1985. – 966 с.
20. Юсупова Т. С. Структурные особенности военного дискурса "Педагогика и психология", "Филология и искусствоведение" 4 (6). Самара. – С. 1055-1057.
21. Longman Dictionary of Contemporary English / Third edition. – Essex (England): Longman Group Ltd., 2000. – 1668 p.
22. Merriam-Webster's Collegiate Dictionary, Eleventh Edition. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.merriam-webster.com/>.
23. STANAG 6001 (EDITION 3) – Language proficiency levels. Military committee joint standardization board. 2009. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.westminster.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0005/9149/STANAG_6001_Edition_3-eng.pdf.